

LATVIEŠU VALODA IR LATVIJAS PAMATVĒRTĪBA – IDENTITĀTES PAMATS UN VALSTISKUMA KODOLS

Katrai valstij ir pamatvērtības, kas valsti padara par to, kas tā ir. Latviešu valoda ir Latvijas pamatvērtība – identitātes pamats un valstiskuma kodols, un tieši ar latviešu valodas kā valsts valodas un Eiropas Savienības oficiālās valodas starpniecību un palīdzību gan pilsoņi, gan citi iedzīvotāji īsteno savas tiesības un uzņemas arī pienākumus.

Valstsnācijai ir īpaša atbildība par šo pamatvērtību saglabāšanu. Taču arī mazākumtautību pārstāvjiem, kas dzīvo šajā valstī, ir sava atbildība par valsts pamatvērtību saglabāšanu, vai viņiem vismaz ir jārespektē valsts un pilsoniskās sabiedrības pamatvērtības un intereses.

Latviešu valoda tāpat kā valsts karogs, himna un ģerbonis ir valsts simbols, un šajā nozīmē valsts valoda īsteno vienu no divām būtiskākajām funkcijām – valodas simbolisko funkciju.

Otra būtiskā valsts valodas funkcija ir instrumentālā, kas nozīmē: valoda tiek lietota visā valsts teritorijā visās sociolingvistiskajās jomās, t.i., valsts varas un pārvaldes institūcijās, pašvaldībās, bruņotajos spēkos un policijā, izglītībā un kultūrā, sadzīves pakalpojumu un citās jomās; valodas prasme ir nepieciešama, lai varētu ieņemt noteiktus amatus un strādāt noteiktās profesijās.

Latvijā kā valstī ar multilingvālu sabiedrību (vairāk nekā simts mazākumtautībām) ir būtiski svarīgi, lai VALSTS VALODA, kas tiek noteikta, lai sabiedrību vienotu un sekmētu sabiedrības integrāciju, būtu tikai VIENA.

Latvija ir vienīgā teritorija pasaulē, kur dzīvo skaitliski nozīmīgs un kompakts latviešu valodas runātāju kolektīvs.

Latviešu valoda funkcionē asas valodu konkurences situācijā, jo tai ir divas lielas konkurentvalodas – krievu un angļu valoda – ar daudz reižu lielāku runātāju skaitu, turklāt angļu valoda ir neapšaubāmi dominējošā starptautiskās saziņas valoda.

Ir jāapzinās, ka valodu konkurence nav skanīgi vārdi, bet gan ikdienas īstenība, kurā ik mirkli, lai izvairītos no Bābeles torņa efekta, saziņā izvēlamies vienu vai otru valodu, un tajā brīdī šīs vienas valodas lietojuma sfēra paplašinās, bet otras – sašaurinās. Tas savukārt nozīmē, ka valstij un sabiedrībai svarīgākajās dzīves jomās nevaram atļauties sašaurināt latviešu valodas lietojuma robežas. Ir skaidri jāapzinās, ka otras valsts valodas noteikšana samērā īsā laikā novestu pie latviešu valodas lietojuma sašaurināšanās, pie latviešu valodas funkciju (vispirms jau būtiskāko) pakāpeniskas reducēšanās vai izzušanas. Tāpēc, lai

konkurences situācijā līdzsvarotu konkurentvalodu daudz augstāko ekonomisko vērtību, latviešu valodai visā Latvijas teritorijā jāpiemēro juridiska aizsardzība. Konstitucionāli noteiktais vienīgās valsts valodas statuss garantē latviešu valodas prioritāro pozīciju attiecībā pret citām valodām. Vēl vairāk – garantē Latvijas kā suverēnas valsts pastāvēšanu.

Pēdējos divdesmit gados īstenotā valodas politika ir stiprinājusi latviešu valodas kā valsts valodas pozīcijas. Latviešu valodas aģentūra, skaidri un precīzi apzinoties, ka otras valsts valodas noteikšana var notikt tikai un vienīgi uz latviešu valodas lietošanas rēķina, uzskata, ka valsts pamatvērtības nav apšaubāmas, pat ja šī apšaubīšana tiek nosaukta par demokrātijas izpaušmi. Tāpēc Latvijas Republikā nav apšaubāms Satversmes 4. pantā noteiktais latviešu valodas kā vienīgās valsts valodas statuss, un Latviešu valodas aģentūra ir PRET grozījumiem Latvijas Republikas Satversmē, kas paredz krievu valodai noteikt otras valsts valodas statusu.

Latviešu valodas aģentūras direktors
LU profesors

Jānis Valdmanis